

Svenska Tornedalingars Riksförbund
– Tornionlaaksolaiset
Tornedalsvägen 13, 984 31 Pajala

Stockholm 2020-12-14

Svar till STR-T angående Svensk biblioteksförnings expertnätverk

Vi vill börja med att tacka Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksolaiset, STR-T, för de synpunkter som inkommit angående vårt nya expertnätverk *Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna*. Det är tydligt att förbundet på allvar vill tillvarata sina medlemmars intressen och handfast förbättra bemötandet och inkluderingen av nationella minoriteter i Sverige. Vi välkomnar detta, då vi ser att behovet av förbättringar generellt är stort.

Eftersom det från Svensk biblioteksförnings sida dock står klart att många av frågeställningarna i STR-T:s inlägga bygger på missförstånd, vill vi börja med att beskriva Svensk biblioteksförning, samt vårt arbetssätt när det gäller expertnätverken.

Svensk biblioteksförning är en ideell, partipolitiskt obunden och fri aktör. Föreningen samlar och verkar för alla typer av bibliotek genom att informera om bibliotek och dess verksamhet, skapa debatt och bilda opinion, bedriva lobbning samt främja forskning och utveckling. Föreningen har både bibliotek och enskilda personer som medlemmar och samlar cirka 3.000 personer och 450 institutioner inom svenskt biblioteksväsende.

Svensk biblioteksförning agerar på medlemmarnas uppdrag för att synliggöra biblioteksfrågor i samhällsdebatten och tillvarata våra medlemmars intressen när det gäller att öka kunskap om bibliotekens funktioner och stärka bibliotekens förutsättningar. Detta är inte i grunden helt olikt det uppdrag STR-T har gentemot sina medlemmar, varför vi kan se en harmonierande syn på bevakandet av medlemmarnas intressen. Våra enskilda medlemmar är till största delen personer som aktivt arbetar eller har arbetat inom biblioteksbranschen på olika nivåer eller som av andra orsaker har ett särskilt intresse av biblioteksfrågor. Eftersom

de flesta av våra medlemmar är biblioteksanställda har föreningen också en viktig fortbildande funktion för att bidra till våra medlemmars professionella utveckling.

En sådan fortbildande funktion inom Svensk biblioteksforening är våra expertnätverk, som utgör en resurs och kunskapsbank samt ger våra medlemmar möjligheter att utvecklas och utbyta kunskaper med andra. Våra medlemmar ska i denna verksamhet kunna nätverka kring och fortbilda sig i centrala frågor inom biblioteksarbetet. Expertnätverken initieras och sköts av medlemmar som organiserar sig och själva anordnar nätverksträffar inom föreningens verksamhet (samt i tider utan pandemi även kan utnyttja föreningens lokaler för de fysiska träffarna).

Deltagarna i dessa expertnätverk, och följaktligen även i nätverksträffarna, är således enskilda medlemmar i Svensk biblioteksforening eller institutionella medlemmar, det vill säga organisationer verksamma inom svensk biblioteksverksamhet, som på detta sätt kan anmäla flera anställda till expertnätverken och nätverksträffarna. Träffarna är välbesökta och uppskattade för de möjligheter de erbjuder till erfarenhetsutbyte, kompetensutveckling, tips och diskussioner.

I dagsläget finns det 23 olika expertnätverk inom Svensk biblioteksforenings verksamhet, vilket i sig visar på komplexiteten i yrkesrollen som biblioteksanställd. Ta gärna ett par minuter av er tid och läs informationen om dessa på vår hemsida (<https://www.biblioteksforeningen.se/expertnatverk/>). Tjänsterna inom branschen har också väldigt olika fokus. En del tjänster har ett starkt fokus på en eller ett par frågor, andra tjänster förutsätter att arbetstagaren ska behärska lite av varje. Detta som en följd av att själva yrket utvecklats i en mer mångfacetterad riktning. De expertnätverk som under åren vuxit fram genom medlemmarnas önskemål och engagemang har kommit till från en önskan om att gemensamt tackla utmanande frågor inom yrket, i frågor där medlemmarna i sin arbetsvardag kan känna sig ensamma i sin position, men där det i ett nätverk finns kollegialt stöd på nationell nivå.

Vi kan förstå att termen expertnätverk kan vara vilseledande, men detta är Svensk biblioteksforenings benämning för dessa medlemsledda sammanslutningar, och har så varit under många år. För att ingå i ett expertnätverk behöver medlemmen verkligen inte vara expert inom ämnet, utan ordleden "expert" syftar mer på att de specifika nätverken har ett specialfokus på en yrkesrelaterad fråga, en "area of expertise", så att säga. Därför är det rent av önskvärt att deltagandet i expertnätverken sker i en anda av ödmjukhet och vilja till lärande och delande av erfarenheter, mer än ett framförande av expertutlåtanden. Att inte kunna allt och att ha olika erfarenheter, perspektiv och kunskaper som kan bidra till en gemensam läroprocess ser som positivt och önskvärt.

Därför är det inte överhuvudtaget ett mål för Svensk biblioteksforening att sträva till att medlemmar i ett nätverk måste representera den målgrupp expertnätverkets arbete fokuserar på. I stället kan man vid nätverksträffarna välja att bjuda in föreläsare som representerar målgruppen. Dock bestämmer varje nätverk själv inom gruppen vilken kunskap man vill förkovra sig i, så detta styrs av medlemmarnas egna behov och önskemål samt av i vilken process det enskilda nätverket befinner sig.

Medlemmar i *Expertnätverket för hbtq-frågor på bibliotek* behöver inte själva identifiera sig som hbtq-personer; det är viktigt att även biblioteksanställda som inte själva identifierar sig som hbtq-personer kan bygga en förståelse kring frågorna, så att de i vardagen kan arbeta med frågan med större förståelse och kunskap. Samtidigt är det självklart väldigt värdefullt om medlemmar som öppet identifierar sig som hbtq-personer kan dela med sig av sitt perspektiv och sina erfarenheter.

Medlemmar i *Expertnätverket för bibliotekens arbete med mångspråk och nyanlända* behöver inte själva vara flerspråkiga, ha annat modersmål eller vara nyanlända eller personer med migrationserfarenhet. Det är viktigt att även medlemmar som saknar dessa erfarenheter får dela sina erfarenheter när det gäller det dagliga arbetet med dessa frågor. Och samtidigt deltar förstås även medlemmar som har migrationserfarenhet och flera språk och kan bidra med sina erfarenheter och sitt perspektiv.

När det gäller inbjudna föreläsare har till exempel *Expertnätverket för hbtq-frågor på bibliotek* anlitat RFSL eller andra organisationer som arbetar med hbtq-frågor på samhälls nivå. *Nätverket för bibliotekens arbete med mångspråk och nyanlända* har anlitat talare som i sin yrkesroll är experter på diskrimineringsfrågor. Varje nätverk agerar oberoende från biblioteksföreningen när det gäller att sätta ihop programinnehåll. I vissa fall är behovet av professionella diskussioner om specifika biblioteksfrågor det mest prioriterade samtidigt som samma nätverk en annan träff arbetar kunskapshöjande med inbjudna talare. Eftersom just det här aktuella nätverket håller på att etableras, med sin första träff den 2 december, har nätverket ännu inte formerats kring vilka behov som står i centrum och på vilket sätt det kommer att bli synligt i gruppen. Varje nätverk har sin egen process under Svensk biblioteksförenings överinseende; naturligtvis så att det håller sig inom biblioteksområdet och är förenligt med föreningens värdegrund.

De generella principerna för expertnätverk kommer naturligtvis att gälla även för Svensk biblioteksförenings nya nätverk *Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna* (arbetsnamn inför första nätverksträffen). Processen med att skapa detta nya expertnätverk har varit lång för de medlemmar som har drivit frågan. Arbetet påbörjades inför föreningens årsmöte den 16 maj 2019, där en grupp biblioteksanställda medlemmar tillsammans skrev en motion om att de bland annat ville att Svensk biblioteksförening skulle "aktivt främja och stödja bibliotekens arbete med att uppfylla 5.1 § SFS 2013:801, t.ex. genom utvecklingsstöd, konferenser, expertnätverk etc."

Hösten 2019 togs frågan upp som en diskussionsfråga vid nätverksträffen för föreningens *Expertnätverk för bibliotekens arbete med mångspråk och nyanlända* den 29 november 2019. Frågeställningen vid detta möte var huruvida medlemmarna ansåg att Svensk biblioteksförening behövde ännu ett separat expertnätverk med en inriktning som sågs ligga så pass nära arbetet med mångspråk och nyanlända. Det främsta argumentet för att låta bägge frågorna ligga inom samma nätverk var att många biblioteksanställda arbetar både med mångspråk och nationella minoriteter och då kanske skulle komma att behöva välja vilken nätverksträff man skulle kunna delta i.

Medlemmarna som drev frågan om ett eget expertnätverk för biblioteksarbete med nationella minoriteter och urfolk ansåg dock att denna fråga inte var densamma som arbetet med mångspråk och nyanlända. Bland annat för att nationella minoriteter har ett helt eget lagrum, vilket mycket konkret påverkar bibliotekens arbete med frågan. Strax efter detta skapades en arbetsgrupp och under 2020 har *Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna* startats upp. Processen har fördröjts på grund av situationen med covid-19, som naturligtvis har krävt medlemmarnas fokus på deras lokala basverksamhet på ett annat sätt. Covid-19 gjorde också att nätverket fick ställa in sin första planerade träff som skulle varit i maj 2020.

Initiativtagare till nätverket är således en grupp personer som är yrkesverksamma inom biblioteksvärlden och som specifikt i sin yrkesroll fokuserar på nationella minoriteter, och/eller som har ett stort personligt och/eller professionellt intresse för frågan. När det gäller representation har biblioteksanställda medlemmar som representerar de olika nationella minoriteterna funnits med som drivande i processen. Som ni på STR-T är mycket väl medvetna om är tillhörigheten till en nationell minoritet på intet sätt en alldeles enkel sak, utan en komplex och känslig fråga som på många sätt involverar den enskilda personens egen kamp med sitt ursprung och sitt språk, på många nivåer. Därför har kampen för ett eget expertnätverk varit en arbetsam och personligt utmanande process för de medlemmar som själva identifierar sig som rättighetsbärare.

Nätverket är alltså till för biblioteksanställda som antingen identifierar sig som hörande till en eller flera nationella minoriteter och/eller urfolket samerna, eller som arbetar aktivt med bibliotekens verksamhet inom området nationella minoriteter och urfolket samerna. Nätverket drivs av medlemmarna. Nätverkets syfte är att stödja och främja bibliotekens arbete med de nationella minoriteterna med utgångspunkt i ett rättighetsbaserat förhållningssätt. Nätverket vill också ge ett internt stöd rättighetsbärande kollegor emellan. Detta är initiativtagarnas idé om nätverket innan den första nätverksträffen. Den första nätverksträffen kommer helt och hållet att fokusera på att starta upp verksamheten och lyssna in vad medlemmarna i nätverket behöver och vill att nätverket ska fokusera på framöver. Allt är fortfarande alltså öppet – även expertnätverkets officiella namn.

Efter denna omfattande, men i vårt tycke nödvändiga, introduktion vill vi återvända till era konkreta frågor och besvara dem.

1. Hur kan det komma sig att Biblioteksforeningen väljer att osynliggöra fyra nationella minoritetsgrupper i nätverkets namn "Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna"?

I den tillfälliga styrgruppen för detta expertnätverk (där hälften av medlemmarna är rättighetsbärare) har diskussionerna varit många och långa kring expertnätverkets tillfälliga namn. Styrgruppen har landat i detta som ett temporärt namn för nätverket. Eftersom flera medlemmar i styrgruppen själva identifierar sig som tillhörande en nationell minoritet (tre representerade nationella minoriteter, även tornedalingar), känns det tråkigt att STR-T uppfattar

det som om dessa rättighetsbärare aktivt skulle välja att osynliggöra de nationella minoriteter de själva tillhör. Beslutet om tillfälligt namn för expertnätverket är på intet sätt lättvindigt taget, utan är ett resultat av långa diskussioner och många överväganden.

Att gruppen har valt den särskilda skrivningen med urfolket samerna beror på att bibliotekslagen inte ger urfolket det erkännande som skulle behövas. Det finns en konstitutionell skillnad eftersom Sametinget också är ett parlament. Nätverket vill signalera att det är medvetet om samernas position som urfolk. I framtiden kanske även tornedalingarna räknas till urfolken och då är det lika viktigt att lyfta detta faktum.

Styrgruppen kommer naturligtvis att ta med sig STR-T:s respons till sin första nätverksträff där frågan om nätverkets namn återigen blir aktuell. Beslutet är alltså, för klargörande, medlemmarnas i den aktuella expertnätverksgruppens beslut. Det finns alla möjligheter att fortfarande ändra gruppens namn och detta ligger på agendan för den första träffen.

Förutom rättighetsbärare finns det i den initierande gruppen även bibliotekarier med djupt kunnande inom området som representerar regional och nationell nivå. I det här nätverket är det viktigt att alla nivåer finns representerade. Styrgruppen är också tillfällig fram till första träffen då en mer permanent styrgrupp ska väljas.

2. På vilket sätt har dialog förts med nationella minoritetsföreträdare eftersom nätverket utger sig för att vara experter? Enligt STR-Ts mening är det minoritetsföreträdare som är experter.

Vi vill här vända på frågan och undrar varför STR-T utgår ifrån att minoritetsföreträdare inte kan vara biblioteksanställda medlemmar i Svensk biblioteksforening, och således drivande i frågan? Som tidigare nämnts är det inte nätverket eller dess medlemmar som är experterna, utan expertnätverken handlar om att träffas inom ramen för ett "expertområde" (area of expertise), d v s specialområde inom biblioteksbranschen. Där kommer medlemmarna att med ödmjukhet närma sig ämnet och vid tillfälle bjuda in ändamålsenliga föreläsare som representerar de olika nationella minoriteterna.

3. Varför har inte nationella minoritetsföreträdare fått information om evenemanget som genomförs den 2 december 2020 och varför är inte företrädare kallade till nätverket? I rimlighetens namn borde det ju vara så med tanke på nätverkets namn?

Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna (arbetsnamn) hade sin första nätverksträff den 2 december 2020, digitalt på grund av omständigheterna. Svensk biblioteksforenings expertnätverksträffar är alltid öppna för alla medlemmar, antingen enskilda medlemmar eller institutionella medlemmar (dock med reservation för att det brukar finnas ett tak för antal deltagare och då antas deltagare i anmälningsordning). Expertnätverken är inget öppet forum, utan en medlemsförmån. Utomstående bjuds in vid behov, enligt beslut inom respektive expertnätverk, som föreläsare. Dessa regler är de samma för alla expertnätverk inom föreningen. Inbjudan till nätverksträffen har gått ut inom Svensk biblioteksforenings kanaler, enligt kutym för alla föreningens expertnätverksträffar.

De medlemmar i detta nätverk som är rättighetsbärare önskar att STR-T om möjligt ska erkänna deras rättigheter. Dessa medlemmar har redan alltför många gånger känt att de inte är "tillräckligt"; är de tillräckligt mycket representanter för sin minoritet? Kan de språket tillräckligt mycket för att få räknas som tillhörande minoriteten? Vem är de egentligen, när de har vuxit upp utan sitt språk, med tomma fläckar i sin kulturella bakgrund? Att sedan varje arbetsdag behöva ta i frågorna även på en professionell nivå utgör ofta en extra belastning i den här processen. Vi antar att STR-T:s företrädare kan känna igen den här problematiken både bland sina egna medlemmar och även hos sig själva. Våra medlemmar önskar att i lugn och ro få utforska dessa frågor i en trygg miljö inom sitt eget professionella nätverk. Konstruktiv respons tas gärna emot och en konstruktiv dialog förs gärna, men just nu behöver expertnätverket få en möjlighet att överhuvudtaget starta upp och grotta in sig i frågor om namn, målsättning, arbetsmetoder och syfte.

Nätverket kommer naturligtvis att beakta STR-T:s respons eftersom den kommer från en organisation som representerar väldigt många minoritetsföreträdare i hela Sverige.

Vi vill även besvara STR-T:s uppmaning om att "STR-T ser fram emot ett skriftligt svar och åtgärder som harmonierar med den nationella minoritetspolitiken där företrädare för de nationella minoriteterna erbjuds utrymme som medskapare och experter i nätverket." Svensk biblioteksforening anser att detta redan är uppfyllt, då grundarna till största del utgörs av biblioteksanställda som också identifierar sig till minst en nationell minoritet och flertalet också är språkbärare. Genom den breda inbjudan till biblioteksforeningens medlemmar har många fler än grundarna till nätverket möjlighet att delta, forma och åta sig att ingå i gruppen som driver nätverket. Svensk biblioteksforening ser i dag inget behov av att förstärka den gruppen ytterligare utan har fullt förtroende för att våra sverigefinska, samiska, torne-dalska och judiska/jiddischtalande bibliotekarier kommer att tillgodose gruppens behov. Förhoppningsvis kan vi framöver även få in en representant för minoriteten romer, men detta kan inte biblioteksforeningen råda över då allt deltagande och åtagande sker på medlemmarnas eget initiativ.

Svensk biblioteksforening återkommer om namnfrågan då namnet diskuterades på nätverks-träffen den 2 december, det var redan planerat innan STR-Ts skrivelse anlände. Nätverket har ännu inte fattat något beslut om namn. Namnet har varit preliminärt allt sedan nätverket bildades, den planerade träffen i maj 2020, där bland annat namnfrågan skulle diskuteras, ställdes in på grund av covid-19. Till den träffen som planerades som fysiskt möte i Borås var också den romska läsbassadören Bagir Kwiek inbjuden, liksom andra inspirationstalare. Då pandemin gjorde att alla fysiska möten ställdes in blev detta också inställt. Att genomföra en digital heldag med både de nödvändiga diskussionerna om namnet, syfte o mål, utse arbetsgrupper med mera, och samtidigt bjuda in gästtalare, har planeringsgruppen inte sett som möjligt att genomföra.

STR-T och andra auktoriteter inom området kommer med all säkerhet att inbjudas att delta som talare på framtida nätverksträffar, men som vi tidigare skrivit är nätverken endast öppna för föreningens betalande medlemmar.

Vi vill än en gång tacka STR-T för skrivelsen och hoppas på en fortsatt god kontakt och dialog i frågor som rör Sveriges nationella minoriteter och urfolk.

Stockholm enligt ovan

Karin Linder
Generalsekreterare
Svensk biblioteksforening

Frida Rönnbäck
Hanna Schimmer
Maria Olsson-Eklund
Peter Björkman
Åsa-Maria Berg Levinsson
Styrgrupp
Expertnätverket för, med och om nationella minoriteter och urfolket samerna